

POLITICA SOCIALĂ ÎN MAREA BRITANIE*

IOAN MĂRGINEAN

În Marea Britanie, politica socială ocupă un loc deosebit de important în viața publică și politică, în administrație, cercetare științifică și în educație, atât pentru formarea de specialiști în domeniu, cât și numai ca sensibilizare și informare a populației.

Din perspectiva cercetării științifice, politica socială este înțeleasă ca studiu sistematic al instituțiilor bunăstării sociale (Welfare). În fapt sunt avute în vedere problemele sociale și personale, începând cu nivelul veniturilor, taxele de redistribuire (securitatea socială), locuința, sănătatea, educația și terminând cu persoanele aflate în situații critice — copii, bătrâni, bolnavi, șomeri, săraci etc.

Așa cum este cunoscut, Marea Britanie este prima țară din lume care a emis o lege în domeniul politicii sociale. Este vorba de Legea asupra sărăciei din 1834. În prezent această țară dispune de un sistem complex de servicii sociale naționale, comunitare și personale ca urmare a aplicării unei politici sociale cu largă arie de cuprindere. Dacă în secolul trecut politica socială viza mai degrabă populația aflată în dificultate în ceea ce privește condițiile de viață, treptat se introduc și forme de asigurare socială. Ca și în alte țări europene, în perioada de după primul război mondial și mai ales după criza din 1929 se edifică un program complex de securitate socială. Aceasta a fost calea prin care societățile occidentale au evitat tensiunile sociale și chiar au învins tentația comunismului.

Se apreciază, de altfel, că programul bunăstării sociale de menținere a venitului generat prin salarii și în condițiile în care câștigurile sunt reduse sau stopate — are ca surse dezvoltarea economică, democratizarea politică, influența social-democrației (neomarxismul) și a sindicatelor. Noi dezvoltări sunt aduse în domeniul politicilor sociale după cel de al doilea război mondial. Anii '80 au constituit perioada de ofensivă împotriva welfare-ului, considerat a fi intrat în criză. În fapt sunt atacate ineficiența, risipa și modul de funcționare a instituțiilor bunăstării. Încep să fie mai pregnante deosebirile de abordare a politicii sociale în funcție de opțiunile ideologice, respectiv liberale sau social-democrate.

Reformele introduse de guvernul conservator (thatcherismul) au modificat sistemul tradițional de politică socială în Marea Britanie. Pornind de la critica welfare-ului, bazat pe colectivism, pe *drepturile universale ale cetățeanului*, potrivit cărora statul furnizează servicii, și asigură automat securitatea socială, s-au introdus principiile *drepturilor cetățeanului obținute din proprietate și participare pe piață*, preocuparea individului pentru securitatea socială, economia mixtă a bunăstării sociale — privată, publică și voluntară. În realizarea obiectivelor sale în domeniul politicii sociale, guvernul Thatcher a utilizat ca instrumente producția, subsidiile, separația spațială dintre furnizorul și beneficiarul de servicii, taxarea, performanța sistemului bazată pe competiție, acorduri contractuale. Efectul măsurilor întreprinse s-a soldat cu promovarea preocupărilor individului pentru securitatea

* Note elaborate cu ocazia unei documentații efectuate la London School at Economics and Political Studies University at Oxford și University of York, noiembrie 1992.

socială și respingerea colectivismului (care se bazează pe necesități sociale, nu individuale), reducerea de alocații, eficiența în administrație, adâncirea inegalităților, reducerea puterii autorităților locale și creșterea rolului guvernului prin inspectoratele locale pentru locuințe, educație, sănătate și servicii sociale personale.

Disputa politică este departe de a se fi încheiat. Agravarea problemelor sociale, inflația, șomajul, criza locuințelor sunt puternice puncte de sprijin ale celor care critică thatcherismul și rezultatele măsurilor adoptate.

În fapt, prin inițiativele sale guvernul Marii Britanii s-a îndepărtat de celelalte țări europene care favorizează un model universalist de politică socială — țările nordice, Germania, Franța, Italia etc., unde cheltuielile sociale sunt mai mari de 25% din produsul intern brut. De remarcat faptul că în timp ce Italia s-a mișcat pe traiectul de la modelul rezidual (liberal) la cel universalist, Marea Britanie a parcurs traseul în sens invers (cheltuielile sociale = maxim 20% din produsul intern brut).

În judecarea corectă a politicii sociale din Marea Britanie trebuie avut în vedere faptul că se promovează o politică socială de amploare: dispune de un sistem național de sănătate publică (numai 6% din sistem este privatizat, dar și aici asigurările sunt plătite de întreprinderi și instituții, fără a exista posibilitatea sporirii sectorului particular). De asemenea, este definită o linie (prag) oficială a sărăciei, și anume la 50% din valoarea salariului orar mediu al muncitorilor, și un program amplu de asigurare a veniturilor prin redistribuire, impozitele sunt relativ mici (30%) în comparație cu alte țări, se acordă o importanță deosebită dezvoltării serviciilor sociale personale etc.

Diferențele dintre țările occidentale, inclusiv dintre cele ce aparțin Comunității Europene sunt reale, iar Tratatul de la Maastricht nu prevede realizarea unei politici sociale unice. Se propune coordonarea între state, nu armonizarea, atâta timp cât securitatea socială este considerată a avea scop de solidaritate și nu unul economic, cel puțin de către o parte a statelor membre, între care și Marea Britanie. În unele state nivelul național de politică socială este mai înalt decât în altele, rezultat al consensului partenerilor sociali: patronat, sindicate, stat. Prin urmare și în acest domeniu se aplică principiul subsidiarității, care are două formulări (dublul principiu al subsidiarității): a) nu se solicită de la Comisie măsuri sociale dacă nu sunt necesare pentru producție (piață); b) politica socială să o facă statele dacă este mai bună decât aceea pe care o face comunitatea.

Putem conchide asupra faptului că domeniul politicii sociale va continua să fie obiect de dispută politică în interiorul statelor, deși o serie de elemente, strâns legate de politica socială, sunt reglementate la nivel comunitar; se urmărește obținerea unor rezultate concrete în domeniul mișcărilor libere a persoanei, mobilitatea forței de muncă, eliminarea discriminărilor la angajare, accesul la educație profesională etc.

Dealtfel Marea Britanie este singura din cele 11 țări care nu a adoptat Carta Socială a Comunității Europene.